

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในระยะแรกของนักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - 1.1 ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - 1.2 ประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - 1.3 ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. วัยรุ่นกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - 2.1 ความหมายของวัยรุ่น
 - 2.2 พัฒนาการของวัยรุ่น
 - 2.3 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยป้องกันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น
 - 3.1 ทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological System Theory)
 - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนชีวิต (Developmental Asset)
4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1. ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2001) ได้ให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นของเหลวที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ชนิดดื่มหรือ เอสทานอลใช้เพื่อการดื่ม ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการหมัก หรือได้จากการหมักแล้วกลั่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของแอลกอฮอล์ว่า หมายถึง สารอินทรีย์ชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นของเหลว มีกลิ่นฉุน ระเหยง่ายมีจุดเดือดที่ 78.58 องศาเซลเซียส มีชื่อเต็มว่าเอทิลแอลกอฮอล์ ซึ่งเกิดจากการหมักสารประกอบประเภทแป้งหรือน้ำตาลผสมยีสต์ ซึ่งเรียกว่า แป้งเชื้อ หรือเชื้อหมัก เป็นองค์ประกอบสำคัญของสุราและเมรัยทุกชนิด เมื่อดื่มเข้าไปจะออกฤทธิ์ทำให้เกิดอาการมึนเมา ใช้ประโยชน์เป็นตัวทำละลาย และเป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแอลกอฮอล์ (2551, อ้างถึงใน ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ได้ให้คำจำกัดความว่า เครื่องดัดแอลกอฮอล์ หมายถึง สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

สุรา หมายถึง วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับกับสุรา หรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา (บัณฑิต ศรไพศาล และคณะ, 2549)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เครื่องดัดแอลกอฮอล์หรือสุรา เป็นสารอินทรีย์ชนิดหนึ่ง ลักษณะเป็นของเหลว กลิ่นฉุนระเหยง่าย เกิดจากการหมักหรือหมักแล้วกลั่นสารประกอบประเภท แป้งหรือน้ำตาลผสมยีสต์ ดัดแล้วทำให้เกิดอาการเมา

2. ประเภทของเครื่องดัดแอลกอฮอล์

เครื่องดัดแอลกอฮอล์ หรือสุราสามารถแบ่งออกได้เป็นชนิดต่าง ดังนี้ (กรมสรรพสามิต, 2551)

2.1 สุราแช่ คือ สุราที่ยังไม่ได้กลั่นและให้หมายรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุรากลั่นแล้ว แต่มีแอลกอฮอล์ไม่เกิน 50 ดีกรี เช่น เบียร์ ไวน์ เป็นต้น

2.2 เบียร์ คือ สุราแช่ที่ทำจากข้าวมอลต์ ดอกฮอปหรือข้าว

2.3 สุราแช่ผลไม้ คือ สุราที่ทำจากองุ่น แบ่งออกเป็น 2 พวก คือทำจากองุ่น แบ่งออกเป็น 2 พวก คือทำจากองุ่นเขียวและทำจากองุ่นแดง

2.4 สุราแช่พื้นเมือง คือ สุราที่ไม่ได้กลั่น ซึ่งทำจากวัตถุดิบจำพวกน้ำตาลหรือข้าว เช่น กะแช่ อุสาโท หากทำจากผลไม้ชนิดอื่น จะต้องระบุชนิดของสุรานั้น ๆ ต่อท้าย เช่น ไวน์ สับปะรด ไวน์มังคุด

2.5 สุรากลั่น คือ สุราที่ได้กลั่นและให้ความหมายรวมถึงสุรากลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้วแต่มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่า 15 ดีกรีด้วย

2.6 สุราขาว คือ สุรากลั่นที่ปราศจากเครื่องย้อมหรือสิ่งผสมปรุงแต่งมีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 80 ดีกรี

2.7 สุรากลั่นชุมชน คือสุรากลั่นชนิดสุราขาว มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่า 15 ดีกรี แต่ไม่เกิน 40 ดีกรี

2.8 สุราผสม คือสุรากลั่นที่ใช้สุราขาวหรือสุราสามทับมาปรุงแต่งมีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 80 ดีกรี เช่น เชียงขุน หงส์ทอง แสงทิพย์

2.9 สุราปรุงพิเศษ (แม่โขง) คือ สุรากลั่นที่ทำขึ้นโดยใช้กรรมวิธีพิเศษมีแรงแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 80 ดีกรี

2.10 สุราพิเศษ ได้แก่

2.10.1 วิสกี้ คือสุราที่กลั่นจากธัญพืช เช่น ข้าวมอลต์ ข้าว ข้าวโพด มีการเก็บบ่มน้ำสุราอย่างน้อย 2 ปี ก่อนปรุงแต่งออกจำหน่าย

2.10.2 บรั่นดี คือสุราที่กลั่นจากไวน์องุ่น

2.11 สุรากลั่นอย่างอื่น เช่น รัม คือสุราที่กลั่นจากน้ำตาล หรือกากน้ำตาล

2.12 สุราสามทับ คือสุรากลั่นที่มีแรงแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 80 ดีกรีขึ้นไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ สุราแช่และสุรากลั่น และได้มีการปรุงแต่งโดยวิธีการต่าง ๆ ทำให้เกิดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดต่าง ๆ ที่มีระดับดีกรีแตกต่างกันออกไป

3. ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จัดเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่ง เนื่องจากเมื่อดื่มจนติดแล้วร่างกายจิตใจมีความต้องการตลอดเวลา และต้องเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อหยุดกะทันหันจะมีอาการอยากดื่มจนลงแดง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ ครอบครัวและสังคมดังต่อไปนี้

3.1 ผลกระทบทางด้านร่างกาย ซึ่งทางองค์การอนามัยโลกระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุของโรคมามากกว่า 60 โรค ซึ่งได้แก่ กลุ่มโรคที่เกิดจากแอลกอฮอล์โดยตรง เช่น โรคจิตจากสุรา โรคตับสุรา โรคใช้สุราเกินขนาด เป็นต้น กลุ่มโรคที่ได้รับอิทธิพลจากแอลกอฮอล์ เช่น มะเร็งช่องปาก มะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งตับ มะเร็งเต้านม มะเร็งกระเพาะอาหาร มะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งรังไข่ โรคเลือดออกในสมอง โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ โรคหัวใจล้มเหลว กลุ่มโรคความผิดปกติของเด็กในครรภ์ที่มารดาดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ โรคซึมเศร้า โรคลมชัก โรคตับอ่อนอักเสบพลันและแบบเรื้อรังและกลุ่มผลกระทบต่อสุขภาพแบบฉับพลัน เช่น อุบัติเหตุ การถูกสารพิษ การฆ่าตัวตาย ความรุนแรงและการทำร้าย (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2549) ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนี้อาจยังไม่พบในกลุ่มวัยรุ่นแต่จากการศึกษาต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าเยาวชนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการมีปัญหาด้านสุขภาพ โดยพบว่า สัตว์ทดลองที่ได้ดื่มสุราในช่วงวัยรุ่นจะทำให้เกิดความผิดปกติของสมองที่ส่งผลกระทบต่อทักษะในการคิดและความจำในระยะยาวได้ นอกจากนี้ยังทำให้มีความผิดปกติของการผลิตเอนไซม์ตับได้ง่าย และยังส่งผลกระทบต่อความสมดุลของฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของอวัยวะต่าง ๆ กระดูกและกล้ามเนื้อของวัยรุ่นได้ (สาวิตริ อัมณางค์กรชัย และคณะ, 2551)

3.2 ผลกระทบทางด้านจิตใจ

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลกระทบทางด้านจิตใจโดยตรง ซึ่งจากการศึกษาฤทธิ์ของแอลกอฮอล์และปฏิกิริยาพบว่า ในขนาดของแอลกอฮอล์ในเลือดน้อย ๆ ทำให้ผู้ดื่มรู้สึกผ่อนคลาย ช่างพูด มีความสุขตื่นเต้น เมื่อเพิ่มปริมาณแอลกอฮอล์มากขึ้นจะทำให้รู้สึกสับสน เหนื่อย อารมณ์โกรธง่ายและไม่มีความสุข จนทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจในการพูด และมีอารมณ์เคลิ้มฝัน (ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน ศันสนียเวทย์, 2540)

3.3 ผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม

ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว สายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะมีความห่างเหิน นอกจากนี้ยังอาจมีพฤติกรรมรุนแรง ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทในครอบครัว ดบตีทำร้ายร่างกายคนในครอบครัว จนทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรม การเลียนแบบของบุตรหลาน กลายเป็นเด็กก้าวร้าวเป็นปัญหาสังคมต่อไป (ชามิ อัฐกิจ และระพีพรรณ วัชรุมทอง, 2541) และมีรายงานวิจัยพบว่า การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครอบครัวที่ใช้สุรามีโอกาสเกิดความรุนแรงในครอบครัว 3.84 เท่าเมื่อเทียบกับครอบครัวที่ไม่ใช้สุรา (รมชัย คงสกลธ์, 2548) ฤทธิ์สุราทำให้ผู้ดื่มสุราขาดความยับยั้งชั่งใจ ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท อาชญากรรม การข่มขืน การเกิดโรคเอดส์ และนำไปสู่การกระทำผิดในเด็กและเยาวชน (เทพินทร์ พัทธานรักษ์, 2541) ซึ่งถ้าไม่มีเงินมาหาซื้อแอลกอฮอล์ดื่ม จึงอาจจะต้องไปจับปล้น ลักขโมย และผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณไม่มากนัก (6-15 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์) จะมีความรู้สึกกระตือรือร้นประสาท และทำให้มีความกล้ามากขึ้น จนอาจเป็นเหตุให้เกิดคดีฉกฉวยทรัพย์ ข่มขืน กระทำชำเราและฆ่า (ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, 2546 อ้างถึงใน พนิดา นามจันดี, 2549)

3.4 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาด้านทุนผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งทางตรงและทางอ้อม (มนตรัตน์ ถาวรเจริญทรัพย์ และคณะ อ้างถึงใน บัญญัติ ศรีไพศาล และคณะ, 2552) พบว่า ต้นทุนที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในปี พ.ศ. 2549 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 156, 105.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.99 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) หรือประมาณ 2,485 บาทต่อคนต่อปี โดยต้นทุนที่มีมูลค่าสูงสุดคือต้นทุนจากการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร รองลงมา ได้แก่ การสูญเสียประสิทธิภาพในการทำงาน ค่าใช้จ่ายจากการรักษาพยาบาล ทรัพย์สินเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุจราจรทางบก และต้นทุนจากการบังคับใช้กฎหมายและการฟ้องร้องคดีความ ตามลำดับ

สรุปได้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดผลเสียทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ ครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่นยังมีผลต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพของวัยรุ่นในอนาคต

วัยรุ่นกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1. ความหมายของวัยรุ่น

Herlock (1993) กล่าวว่า วัยรุ่น ตรงกับคำว่า “Adolescent” ในภาษาอังกฤษ หมายถึง ลักษณะที่เด็กจะพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม เด็กวัยนี้จะค่อย ๆ เปลี่ยนแนวคิด ความเชื่อและทัศนคติสมัยเด็ก ๆ ไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2002) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีอายุอยู่ระหว่าง 10-19 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีการพัฒนาทางด้านร่างกายของอวัยวะเพศจนกระทั่งมีวุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ 2) มีการพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยเปลี่ยนจากวัยเด็กเป็นวัยผู้ใหญ่ 3) มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมจากการที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นผู้ที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีอายุประมาณ 13 - 19 ปี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549) กล่าวว่า วัยรุ่น (Adolescence) ในทศวรรษที่ผ่านมา คืออายุตั้งแต่ 12 - 18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายออกไปโดยประมาณตั้งแต่อายุ 12 - 25 ปี เนื่องจากว่าเด็กทุกวันนี้ต้องอยู่ในสถานศึกษานานขึ้น การเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งตัวเองได้ทางเศรษฐกิจต้องใช้เวลาออกไป

กล่าวโดยสรุป วัยรุ่นเป็นวัยที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 10 - 25 ปี ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็ก และวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคม

การแบ่งช่วงของวัยรุ่นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ โดยอาศัยเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์คือวัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) และวัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) ซึ่งวัยรุ่นตอนต้นมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549; กัลยา นาคเพ็ชร, จูโร อภัยจิรรัตน์ และสมพิศ ไข่มุนี, 2548; เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2549; สุชา จันทร์อม, 2540; Steinberg, 1993 อ้างถึงใน กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ, 2548)

วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 11-14 ปี ซึ่งเพศชายจะเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นช้ากว่าหญิง อายุ 13-14 ปี หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วัยแรกรุ่น” (Puberty) หมายถึง การเจริญเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวมีการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางร่างกายจากความเป็นเด็กชาย และเด็กหญิงสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กวัยรุ่นนี้ยังเป็นต้นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ เป็นไปในลักษณะไม่สมดุล (Disequilibrium) บุคลิกภาพยังมีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเด็ก ลักษณะสัมพันธ์กับผู้อื่น ถ้อยคำ ทักษะก็ยังมีความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549; สุชา จันทรเฒ, 2540) ระยะนี้วัยรุ่นจะให้ความสนใจต่อการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อน และเป็นวัยที่เพื่อนมีอิทธิพลสูงสุด โดยจะยึดตนเองและเพื่อนเป็นศูนย์กลาง ทำให้วัยรุ่นเริ่มแยกตัวเป็นอิสระจากครอบครัว (กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ, 2548; ถ้ายอง รัชมิมาลา, 2551; สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2553)

2. พัฒนาการของวัยรุ่นตอนต้น

วัยรุ่นตอนต้นหรือวัยแรกรุ่นของเพศชาย เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างมากในทุกระบบ ทำให้มีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาตามมา (สุริยเดว ทรีปาตี, 2551; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ดังต่อไปนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development) การเจริญเติบโตและ พัฒนาการของวัยรุ่นชายจะช้ากว่าวัยรุ่นหญิงประมาณ 1 - 2 ปี ซึ่งในช่วงวัยเด็กตอนปลายนั้น เด็กชายจะโตช้ากว่าเด็กหญิง ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และจะลดอัตราการเจริญเติบโต เมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งการเจริญเติบโตมีทั้งภายนอกและภายในมีการสร้างและการหลั่งฮอร์โมนเพศ (Sex Hormones) และฮอร์โมนของการเจริญเติบโต (Growth Hormone) อย่างมากและรวดเร็ว การเจริญเติบโตภายนอกที่สังเกตเห็นได้ ก็จะมีลักษณะของเพศชายเจริญขึ้นเรื่อย ๆ มีกล้ามเนื้อมากขึ้น แข็งแรงขึ้น ไหล่จะกว้างขึ้น มีเสียงจะห้าวขึ้น หนวดและเคราเริ่มเส้นใหญ่และแข็งแรงขึ้น (สมภพ เสือดี, 2553; พนม เกตุมาน, 2550; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549; สุริยเดว ทรีปาตี, 2551)

2.2 พัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ (Psychological Development) การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ของวัยรุ่นรุนแรงและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เนื่องจากในวัยนี้เป็นรอยต่อระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นระยะเริ่มการเรียนรู้สู่การเป็นผู้ใหญ่ จึงมีความสับสน ลังเล ไม่แน่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมอย่างมาก ส่งผลทำให้เกิดอารมณ์แปรปรวนได้ง่ายและรวดเร็ว หงุดหงิด เครียดและโกรธง่าย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549; พนม เกตุมาน, 2550; วิโรจน์ อารีย์กุล, 2553) นอกจากนี้วัยนี้ยังต้องการความรักความเข้าใจและ

ห่วงใยจากพ่อแม่ ในขณะที่เด็กก็ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง มีความอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ (สุริยเดว ทรีปาตี, 2551)

2.3 พัฒนาการด้านสังคม (Social Development) การรวมกลุ่มของวัยรุ่นเป็นไปโดยธรรมชาติ กลุ่มที่พบมักมีลักษณะเป็นกลุ่มที่เข้าได้กับแนวโน้ม บุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัวตนเอง รวมทั้งความสนใจ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี การคบเพื่อนร่วมวัยเดียวกันเป็นพฤติกรรมสังคมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อวัยรุ่น (กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ, 2548 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ทำให้มีการปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่ม ของสังคมได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และบุคลิกภาพที่ดี การเรียนรู้ทางสังคมจะช่วยให้วัยรุ่นหาแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง เลือกวิชาชีพที่เหมาะสมกับตน และมีสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อตนเองในอนาคต (พนม เกตุมาน, 2550) พัฒนาการด้านสังคมของวัยรุ่นสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) สังคมระหว่างกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นด้วยกัน จากการที่วัยรุ่นเป็นวัยที่มีประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่แปลกใหม่เหมือนกัน วัยรุ่นจึงต้องการเพื่อนที่ไว้ใจได้ และสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งกันและกันได้ ด้วยเหตุนี้เพื่อนจึงเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก 2) ต้องการความเป็นอิสระ วัยรุ่นต้องการความเป็นส่วนตัว พยายามที่จะพึ่งตนเอง ดังนั้นวัยรุ่นจึงมักจะแยกตัว ถ้าผู้ปกครองไม่เข้าใจอาจจะทำให้วัยรุ่นเกิดความคับข้องใจ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) การคบเพื่อนต่างเพศ วัยรุ่นจะให้ความสนใจกับเพศตรงข้ามและแสดงบทบาททางเพศ ในปัจจุบันนอกจากเพื่อนในกลุ่มแล้ว สื่อต่าง ๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมากทั้งโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต 4) สังคมระหว่างผู้ปกครองกับวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างสูง ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองมักไม่เข้าใจเนื่องจากเป็นช่องว่างระหว่างวัย ทำให้วัยรุ่นมักไม่พูดคุยเรื่องต่าง ๆ กับพ่อแม่ผู้ปกครองแต่จะพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนในวัยที่ใกล้เคียงกันมากกว่า เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัยระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ ผู้ปกครองควรที่จะต้องศึกษาและเข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่น เพื่อเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้มีอิสระในการตัดสินใจ โดยที่ผู้ปกครองคอยให้คำแนะนำและให้การดูแลอยู่ห่าง ๆ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

วัยรุ่นจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัด คือ ต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน เชื้อถือและรับฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ชอบเปรียบเทียบตนเองและเพื่อนฝูง รู้สึกมีปมด้อย ท้อแท้ใจได้ง่าย ทำให้มีโอกาสถูกชักจูงให้มีการทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้นเพื่อเข้าสังคม เพื่อนชวน แก๊งเหงา และมีความทุกข์ เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา (Intellectual Development) ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นนี้ มีการพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างรวดเร็ว และเจริญสูงสุดเมื่ออายุ 16 ปี โดยมีความคิดเป็นแบบ

รูปธรรม คือมีความสามารถเรียนรู้ เข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งขึ้นแบบรูปธรรม (Abstract Thinking) (กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ, 2548; ถ้ายอง รัชมีมาลา, 2551) มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น แต่ในช่วงนี้ ความคิดยังอาจขาดความรอบคอบ ขาดการยั้งคิดหรือไตร่ตรองให้รอบคอบ มีความคิดที่รวดเร็วแบบหุนหันพลันแล่นมากกว่า เมื่อโตขึ้นกว่านี้จะมีความคิดที่สมบูรณ์ขึ้นโดยเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต (วินัดดา ปิยะศิลป์, 2553) ซึ่งจะทำได้สามารถควบคุมตนเอง ควบคุมความคิด การรู้จักยั้งคิด การคิดให้เป็น ระบบ เพื่อให้สามารถใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (เพ็ญพิไล ฤทธาณานนท์, 2549)

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า พัฒนาการของวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อน อย่างมาก เป็นสาเหตุให้วัยรุ่น มีอารมณ์แปรปรวน อ่อนไหว เกิดความสับสน และพยายามปรับตัว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคนอื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน จึงทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ง่าย เช่น การคล้อยตามเพื่อนในทางที่ไม่ดี การไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งนำไปสู่ การเริ่มต้นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้สารเสพติดต่อไป

3. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าเยาวชนไทย (อายุ 15-24 ปี) มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 21.9 สำหรับวัยรุ่นชายที่มีอายุ 12-19 ปี เคยดื่มแต่หยุดไป มากกว่า 1 ปี ร้อยละ 2.3 ดื่มใน 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 17.8 ดื่มใน 30 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 14.2 ดื่มใน 7 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 10.2 และดื่มหนักต่อครั้งใน 1 ปี ร้อยละ 10.8 (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2551) สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยพบว่า นักเรียนชายเคยดื่มสุรา มาแล้วในชีวิต ร้อยละ 39.8 ใน 30 วันที่ผ่านมาซึ่งจัดว่าเป็นการดื่มในปัจจุบัน (Current Drinking) มีการดื่มสุรา 1-2 ครั้ง ร้อยละ 49.2 และ มีการดื่มสุราจนเมาอย่างน้อย 1-2 ครั้ง ร้อยละ 63 ใน 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา เคยดื่มสุรา 1-2 ครั้ง (ดื่มสุรา 5 หน่วยขึ้นไปต่อครั้ง) ร้อยละ 27.4 ซึ่งอายุที่ เริ่มต้นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นักเรียนชายเริ่มดื่มสุราครั้งแรกมีอายุเฉลี่ย 13 ปี โดยนักเรียนชาย ชั้น ม.1 อายุ 11 ปี และนักเรียนชายชั้น ม.3 อายุ 13 ปี และนักเรียนชายที่เริ่มดื่มสุรามีอายุต่ำสุด 3 ปี อายุสูงสุด 17 ปี (สาวิตรี อัยฉนังค์กรชัย และคณะ, 2551) โดยลักษณะการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของเยาวชน ในระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2550) มีแนวโน้มการดื่มประจำเพิ่มขึ้น อย่างมาก กล่าวคือ ความชุกของผู้ที่ดื่มประจำ (ดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน, ดื่ม 1-2 ครั้ง/สัปดาห์, ดื่ม 1-2 ครั้ง/เดือน) ในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 15.8 เป็นร้อยละ 18.6 และนอกเขตเทศบาล เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 17.1 เป็นร้อยละ 17.4 ซึ่งกลุ่มเยาวชน อายุ 15-19 ปี มีการดื่มประจำเพิ่มขึ้น

จากร้อยละ 4.7 เป็นร้อยละ 8 และกลุ่มอายุ 20-24 ปี มีการดื่มประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15.0 เป็นร้อยละ 21.6 (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2551) โดยดื่มเบียร์มากที่สุด ร้อยละ 42.8 รองลงมาดื่มเหล้าและไวน์ ร้อยละ 33.5 และ 14.7 ตามลำดับ และพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาชายมีการดื่มสุร่าจำนวน 1-2 หน่วย ร้อยละ 38.6 รองลงมาจำนวน 3-5 หน่วยและ จำนวน 9 หน่วยขึ้นไปร้อยละ 26.6 และ 25.6 ตามลำดับ (สาวิตรี อัยฉางค์กรชัย และคณะ, 2551)

แหล่งที่นักเรียนได้สุรามาดื่มส่วนใหญ่ได้มาจากผู้อื่นที่มีอายุมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 25.6 รองลงมานักเรียนหาซื้อสุรามาดื่มเองโดยที่ผู้ขายไม่ได้ตรวจบัตรประจำตัว และได้มาจากผู้อื่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 20.9 และ 20.4 ตามลำดับ โดยสถานที่ที่นักเรียนมักจะดื่มสุร่ากันมากที่สุด ได้แก่ ในสวน/ ไร่นาและหอพัก ร้อยละ 39.2 และ 33.7 ตามลำดับ และหลังจากนักเรียนชายดื่มสุร่าแล้วพบว่า มีอาการคลื่นไส้อาเจียนมากที่สุด ร้อยละ 49.1 รองลงมาขี้หลังดื่มสุร่า ร้อยละ 43.4 อาการเมาค้าง ร้อยละ 41.8 ถูกตำหนิต่อว่าจากคนรู้จัก ร้อยละ 40.9 ขาดเรียนร้อยละ 39.2 ทำข้อสอบ/ ทำงานได้ไม่ดี/ เรียนไม่ทัน ร้อยละ 38.3 ทะเลาะวิวาทต่อสู้ทำร้ายร่างกาย ร้อยละ 31.4 บาดเจ็บหรือได้รับอุบัติเหตุ ร้อยละ 29 ลวนลาม เอาเปรียบทางเพศกับผู้อื่น ร้อยละ 12.3 ถูกลวนลาม มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ ร้อยละ 11.4 พยายามที่จะฆ่าตัวตาย ร้อยละ 7.1 และคิดอยากฆ่าตัวตายอย่างรุนแรง ร้อยละ 6.7 (สาวิตรี อัยฉางค์กรชัย และคณะ, 2551) สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะเวลา 23 ปี (พ.ศ. 2524-2547) มีแนวโน้มสูงขึ้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน โดยค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น 5.15 เท่าคือจาก 40 บาทต่อเดือน (พ.ศ. 2524) เป็น 206 บาทต่อเดือน (พ.ศ. 2547) ส่วนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 3.64 เท่าคือจาก 3,374 บาทต่อเดือน (พ.ศ. 2524) เป็น 12,296 บาทต่อเดือน (พ.ศ. 2547) (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2549)

สำหรับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะแรกของเยาวชนไทยอายุ 15-24 ปี ในเขตภาคตะวันออก พบว่า เยาวชนไทยมีการทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 19.4 มีการดื่มตามโอกาสหรือเคยดื่ม ร้อยละ 47.4 ซึ่งเยาวชนชายเริ่มต้นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยดื่มเบียร์มากที่สุดประมาณ ร้อยละ 51.4 โดยมีเหตุผลในการเลือกดื่มเพราะรสชาติดีและหาซื้อง่าย ร้อยละ 34.5 และ 29.7 ตามลำดับปริมาณที่ดื่มครั้งแรก จำนวน 1-2 แก้ว ร้อยละ 39 มีการดื่มกับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.9 โอกาสส่วนใหญ่ที่ทำให้ดื่มคือ การเข้าสังคม ร้อยละ 60.1 เวลาที่ใช้ในการดื่มส่วนใหญ่เป็นเวลาเย็นหรือช่วงกลางคืน ร้อยละ 95.7 การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ซื้อเองตามร้านค้าต่าง ๆ ร้อยละ 61.5 (พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2552) เนื่องจากวัยรุ่นมีสังคมระหว่างกลุ่มเพื่อนต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน เชื้อและรับฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ จึงทำให้มีโอกาสถูกชักจูงให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้นเพื่อเข้าสังคม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (Ecological System Theory)

ในช่วงศตวรรษที่ 20 มีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคของประชาชน โดยมีการนำรูปแบบแนวคิดระบบนิเวศวิทยามาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยงอันเกิดจากพฤติกรรมที่สามารถป้องกันได้ ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาสุขภาพของประชาชนในศตวรรษใหม่ (Smedley & Syme, 2000) การนำแนวคิดระบบนิเวศวิทยาไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีหลักการที่สำคัญ 7 ประการ (Glanz, Rimer & Lewis, 2002) คือ

- 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพมีหลายระดับ
- 2) สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพมีหลายประเภท
- 3) รูปแบบเฉพาะสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมเฉพาะอย่างได้
- 4) โปรแกรมที่มีการปฏิบัติหลายระดับ สามารถทำให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด
- 5) โปรแกรมที่มีการปฏิบัติหลายระดับ จะมีประสิทธิผลที่ดี ถ้ามีการสนับสนุนจากกลุ่มที่หลากหลาย
- 6) ในการประเมินผล ควรมีการกำกับและมีการเปลี่ยนตัวกลางที่ทำให้เกิดการปฏิบัติ
- 7) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะเป็นข้อจำกัดในการดำเนินการของโปรแกรม

นิเวศวิทยา

แนวคิดระบบนิเวศวิทยาสำหรับการส่งเสริมสุขภาพมีจุดเน้นที่น่าสนใจทั้งระดับบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดนี้จึงมีข้อดคลงว่าการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางสังคมจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในแต่ละบุคคล และการสนับสนุนประชากรในระดับบุคคลจึงมีความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ส่วนแนวคิดระบบนิเวศวิทยาที่มีการพัฒนามาจากการสาธารณสุข มองว่าระบบนิเวศวิทยาประกอบด้วย คน ตัวเชื้อโรคและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปใช้อธิบายกลไกการเกิดโรคติดต่อจากแนวคิดนี้จึงเป็นแนวทางการป้องกันโรคติดต่อ (McLeroy, Bibeau, Steckler & Glanz, 1988) สำหรับระบบนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้องเชิงจิตวิทยาที่มีมาตั้งแต่อดีต เชื่อว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการรับรู้และความรู้สึกของบุคคล ผ่านการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (Skinner, 1953 cited in Glanz et al., 2002)

ต่อมา Barker (1968) ได้เสนอทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายของพฤติกรรมที่ต้องการและการพัฒนาพฤติกรรม โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเป้าหมายการเกิด

พฤติกรรมของมนุษย์โดยรวมมีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ ส่วน Bronfenbrenner (1994) ได้อธิบายรูปแบบนิเวศวิทยาการพัฒนามนุษย์ทั้งชีวิตจะเกิดขึ้นผ่านกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างตัวเด็กและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก ซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นตลอดช่วงชีวิต ปัจจุบันทฤษฎีนี้ได้รับการเปลี่ยนชื่อเป็น “Biopsychological System Theory” ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีทั้งสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเด็ก และสิ่งแวดล้อมที่ขยายออกไปอยู่รอบ ๆ ตั้งแต่ บ้าน โรงเรียน ชุมชน จนถึงโครงสร้างสังคมที่ใหญ่ขึ้น โดยมีการอธิบายอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลไว้ 4 ระบบ ดังนี้

ระบบจุลภาคหรือระบบเล็ก (Microsystemic) เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดหรืออยู่รอบตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์เฉพาะทำให้เกิดการพัฒนาของบทบาทในแต่ละบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อนและเพื่อนที่ทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบนี้จะมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อบุคคล

ระบบเมโซหรือระบบกลาง (Mesosystemic) เป็นระบบที่อยู่ถัดมา เป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลที่กว้างขึ้นและมีมากกว่า 1 เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล หมายถึง ความเชื่อมโยงกันในหลายสถานการณ์ ได้แก่ ในฐานะครอบครัว โรงเรียน และการทำงาน ทำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากสถานที่ต่าง ๆ นั้น ตัวแปรของครอบครัวประกอบด้วยโครงสร้างของครอบครัวและการทำหน้าที่ของครอบครัว ได้แก่ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง จะส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ที่แสดงออกในครอบครัว ในขณะที่เด็กที่ประสบจากโรงเรียนก็มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กเช่นเดียวกัน

ระบบภายนอก (Exosystemic) เป็นระบบที่อยู่ถัดออกมาอีกชั้นหนึ่ง เป็นระบบสังคมที่ใหญ่กว่า ซึ่งไม่ได้มีผลโดยตรงแต่มีผลกระทบทางอ้อมต่อการพัฒนาการของบุคคล ได้แก่ ชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ซึ่งอาจเป็นตำบล หมู่บ้าน อำเภอ หรือจังหวัดซึ่งมีอิทธิพลกับบุคคลโดยการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่เขาอาศัยอยู่ จะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกเชิงบวกหรือลบของบุคคลนั้น

ระบบมหภาคหรือระบบใหญ่ (Macrosystemic) เป็นระบบที่อยู่รอบนอกสุด ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อ วัฒนธรรม ความมีคุณค่าและสถานการณ์ทางการเมือง เป็นต้น (Baker, Brenman, Bronson, & Hoseman, 2000) โดยอิทธิพลของระบบนี้จะมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ ทั้ง 3 ระบบที่กล่าวมาแล้ว

สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลทั้ง 4 ระบบนี้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยระบบที่อยู่ใกล้ตัวบุคคลมากที่สุดคือระบบเล็กเรียงลำดับออกมาจนถึงระดับมหภาค ซึ่งในแต่ละระบบจะมีปฏิสัมพันธ์ในทิศทางย้อนกลับไปกลับมาตลอดเวลา (Corcoran, 1999)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างปัจจัยภายในบุคคลกับสิ่งแวดล้อมภายนอกในระดับต่าง ๆ ทั้ง 4 ระบบ ได้แก่ ระบบจุลภาคหรือระบบเล็ก ระบบเชื่อมโยงหรือระบบกลาง ระบบภายนอก และระบบมหภาคหรือระบบใหญ่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจและการแสดงออกเป็นพฤติกรรมของบุคคล

2. แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนชีวิต (Developmental Assets: DA)

ต้นทุนชีวิตเยาวชนเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 โดยสถาบันวิจัยในสหรัฐอเมริกา โดยมีแนวคิดการพัฒนามาจากพฤติกรรมของวัยรุ่นมีผลมาจากปัจจัยภายในตัววัยรุ่น และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคมที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยสถาบันวิจัยได้ทำการค้นหาข้อมูลในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรม ด้วยการสำรวจในกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาระดับเกรด 6-12 ในสหรัฐอเมริกา โดยใช้ “Four Core Measures” และพัฒนามาเป็นดัชนีชี้วัดต้นทุนชีวิตของเยาวชนจำนวน 40 ข้อ พร้อม ๆ กับสร้างเทคนิคให้กับผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เยาวชนผ่านเกณฑ์ให้มากที่สุด จากหลายรายงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกาพบว่า เยาวชนหรือครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์เกิน 20 ตัวชี้วัด ทำให้เยาวชนมีโอกาสต่อแหล่งต่อพฤติกรรมเสี่ยงน้อยลง และหากผ่านเกณฑ์เกิน 30 ตัวชี้วัด ถือได้ว่าเป็นครอบครัวเข้มแข็ง เยาวชนแข็งแรง ซึ่งสามารถลดปัญหาสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในปัจจุบันเครื่องมือนี้จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา (Search-Institute, 2008)

ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (Development Assets: DA) หมายถึง ปัจจัยสร้างหรือปัจจัยเชิงบวกขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทย ที่ทำให้มีการพัฒนาทางด้านจิตใจ สังคมและสติปัญญา ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจและแสดงออกในรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (สุริยเดว ทรีปาตี, ม.ป.ป. ค) การเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนนี้ หากสามารถควบคุมและเสริมสร้างปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกตัวเด็กให้เหมาะสมก็จะส่งผลต่อการพัฒนาต้นทุนชีวิตที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขและมีสุขภาวะที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต (สุริยเดว ทรีปาตี, ม.ป.ป. ค)

ในประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาและใช้เครื่องมือวัดต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยมีแนวคิดเริ่มต้นจากข้อค้นพบที่ว่า การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของวัยรุ่นและเยาวชนที่ผ่านมานั้น เมื่อเกิดปัญหาแล้วจึงค่อยแก้ไข ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น

ได้ ในทางตรงกันข้ามในการสร้างเสริมให้เกิดการป้องกันน่าจะเป็นวิธีการที่มีประโยชน์และสามารถป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ได้มากกว่า รวมถึงมีงานวิจัยหลายเรื่องในต่างประเทศเป็นที่ประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าการนำต้นทุนชีวิตมาใช้ในการแก้ปัญหาวัยรุ่นได้ผลลัพธ์ที่ดี ซึ่งการสร้างต้นทุนชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชนมีคุณสมบัติ 5 ประการ 40 ตัวชี้วัด (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, ม.ป.ป. ค) คือ

- 1) การสร้างต้นทุนชีวิตที่ดีของเยาวชนยิ่งมากตัวชี้วัดเท่าใดก็ยิ่งลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเสี่ยงมาก (The more Assets Youth Experience the less Likely they are to Engage in Risk Behavior)
- 2) ตัวชี้วัดต้นทุนชีวิตของเยาวชนยิ่งมากก็จะยิ่งทำให้คุ้มครองเยาวชนจากพฤติกรรมเสี่ยงนานขึ้น (Having more Development Assets Delay Onset of Risk Behaviors)
- 3) ตัวชี้วัดต้นทุนชีวิตของเยาวชนมีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่าสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (Development Assets Make more Difference in Risk Behavior than Demographic Factors)
- 4) ต้นทุนชีวิตของเยาวชนยังมีความเชื่อมโยงแบบบูรณาการกับพฤติกรรมที่ดีอีกหลายประการของเยาวชน (Development Assets also Play a Role in other Positive Youth Outcomes)
- 5) ต้นทุนชีวิตของเยาวชนบางกลุ่มมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ (Some Categories of Assets Play a Particularly Important Role in Risk Behavior Prevention)

เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้วัดต้นทุนชีวิตในต่างประเทศมีความเหมาะสมกับวัยรุ่นเฉพาะบริบทนั้น ๆ ดังนั้น แผนงานสุขภาพเด็กและเยาวชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ร่วมกับคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ด้านเด็ก เยาวชนและครอบครัว รวมทั้งเด็กและเยาวชน จึงได้พัฒนาเครื่องมือวัดต้นทุนชีวิตให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย และได้ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นลักษณะของตัวชี้วัดที่ดีที่มีคุณสมบัติของพลังสร้างภูมิคุ้มกัน ดัชนีชี้วัดต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนที่พัฒนาขึ้นมี 40 ดัชนีชี้วัด ประกอบด้วยพลัง 5 ด้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ หมวดต้นทุนชีวิตภายในตัวบุคคล (Internal Assets) ได้แก่ พลังตัวตน และ หมวดต้นทุนชีวิตภายนอก (External Assets) ประกอบด้วย พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังชุมชน และพลังเพื่อนและกิจกรรม โดยมีรายละเอียดของพลังแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 พลังตัวตน เป็นการรวมพลังคุณค่าในตนเอง พลังสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเอง และพลังการสร้างทักษะชีวิตซึ่ง ได้แก่ การอยู่ในสังคมอย่างสันติสุข การช่วยเหลือผู้อื่น ความเชื่อมั่นในตนเอง รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเองที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่

- 2.1.1 การช่วยเหลือผู้อื่น
- 2.1.2 การมีจุดยืนที่ชัดเจน รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น
- 2.1.3 ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ
- 2.1.4 วินัยในตนเองที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง
- 2.1.5 มีทักษะในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียจากการตัดสินใจนั้น
- 2.1.6 มีทักษะในการคบเพื่อน
- 2.1.7 มีทักษะในการคบค้าสมาคมกับเพื่อนต่างวัยต่างเพศต่างสังคมตลอดจนต่างวัฒนธรรม

วัฒนธรรม

- 2.1.8 มีทักษะในการปฏิเสธ
- 2.1.9 มีทักษะในการแก้ปัญหาขัดแย้งด้วย สันติวิธี
- 2.1.10 ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง
- 2.1.11 ความรู้สึกว่ามีชีวิตที่มีความหวัง
- 2.1.12 มีเป้าหมายของชีวิตและมองโลกในแง่ดี

2.2 พลังครอบครัว เป็นพลังความรัก ความเอาใจใส่ วินัยและการมีชีวิตที่เป็นแบบอย่าง มีการติดตามและช่วยเหลือที่เหมาะสมเชิงบวก มีปิยวาจาในบ้าน มีความอบอุ่นและปลอดภัย ได้แก่

- 2.2.1 ครอบครัวให้การสนับสนุนด้วยความรักและผูกพัน
- 2.2.2 สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจซึ่งกันและกันและปรึกษาได้ทุกเรื่อง
- 2.2.3 มีผู้ใหญ่นอกเหนือจากครอบครัวที่ให้การสนับสนุน
- 2.2.4 ครอบครัวมีวินัย ครอบงำที่ที่เหมาะสม และติดตามสมาชิกในครอบครัว
- 2.2.5 รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยในการใช้ชีวิตที่บ้าน
- 2.2.6 ได้รับการสนับสนุนรวมทั้งบรรยากาศที่ดีจากโรงเรียน
- 2.2.7 ได้รับการติดตามเรื่องการเรียนเป็นอย่างดีจากผู้ปกครองทั้งคำแนะนำและ

ติดตามประเมิน

2.3 พลังสร้างปัญญา เป็นพลังความมุ่งมั่นในการเพิ่มพลังปัญญา ได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.3.1 รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยในการใช้ชีวิตที่ โรงเรียน

2.3.2 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

2.3.3 ความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียน

2.3.4 ความผูกพันกับโรงเรียน

2.3.5 รักการอ่านหนังสือ

2.3.6 โรงเรียนมีวินัยและขอบเขตที่เหมาะสมและติดตามผลงานและพฤติกรรม

ของเด็ก

2.3.7 ให้กำลังใจและกระตุ้นในการเรียนหรือกิจกรรมที่ดีจากผู้ปกครองและครู

2.4 พลังชุมชน เป็นพลังของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความเข้าใจ เป็นมิตร ไมตรีมีวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดี มีปียาวา มีจิตอาสา มีความอบอุ่นความปลอดภัยภายใน ชุมชน และมีกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่

2.4.1 ผู้ใหญ่ที่อยู่ในชุมชนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ

2.4.2 ได้รับมอบหมายกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2.4.3 บำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน

2.4.4 รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยในการใช้ชีวิตในชุมชน

2.4.5 ได้รับแรงใจที่ดีจากเพื่อนบ้าน

2.4.6 ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี

2.4.7 ชุมชนแวดล้อมมีวินัย และขอบเขตที่เหมาะสมและติดตามสมาชิก

2.5 พลังเพื่อนและกิจกรรม เป็นพลังการทำกิจกรรมในหมู่เพื่อน ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ สังคม ชุมชน เกิดวินัยในหมู่เพื่อน ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา สันทนาการนอก หลักสูตร ได้แก่

2.5.1 เยาวชนมีกิจกรรมสันทนาการนอกหลักสูตร

2.5.2 เยาวชนมีการเล่นกีฬาออกกำลังกาย

2.5.3 กิจกรรมทางศาสนา ≥ 1 ชม./ สัปดาห์

2.5.4 การมีนัดกับเพื่อนในกิจกรรมที่ดี

2.5.5 กลุ่มเพื่อนที่เป็นแบบอย่างที่ดี

2.5.6 ได้รับแรงใจที่ดีจากเพื่อน

2.5.7 วินัยในกลุ่มเพื่อน

สรุปได้ว่า ดันทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย เป็นปัจจัยสร้างหรือปัจจัยป้องกันที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวเด็กเองและปัจจัยจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมตั้งแต่ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และชุมชน ซึ่งได้รับการเสริมสร้างตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเข้าสู่วัยรุ่น ดันทุนชีวิตเด็ก และเยาวชนไทย ประกอบด้วย 5 พลัง ได้แก่ พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังชุมชน และพลังเพื่อนและกิจกรรม หากเด็กและเยาวชนไทยมีดันทุนชีวิตที่ดีจะเป็นการป้องกันหรือลดการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นได้ ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ศึกษาปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพลังชีวิตทั้ง 5 ที่มีความสัมพันธ์กับการเริ่มต้นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาแนวทางการเสริมสร้างพลังชีวิตในส่วนที่บกพร่องต่อไป

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

พฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นผลมาจากปัจจัยทั้งภายในตัววัยรุ่นเอง และปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมที่มาจากหน่วยที่เล็กที่สุด ได้แก่ ครอบครัวของวัยรุ่นต่อเนื่องมาจนถึงระบบใหญ่ที่สุดคือสังคม

อายุ

อายุเป็นการแสดงถึงวุฒิทางสังคมอายุที่แตกต่างกันย่อมมีพัฒนาการ ปัญหาและประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างกัน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า อายุที่มากขึ้นทำให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น (สุริพร คนละเอียด, 2548; อนงค์ ดิษฐ์สังข์, 2550) เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศ ของ Escobedo, Chorba, and Waxweiler (1995) ที่ทำการศึกษการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความเสี่ยงของการดื่มและการขับขีรถจักรยานยนต์ของนักเรียนเกรด 9 ถึง 12 ในสหรัฐอเมริกาและแถบโคลัมเบีย จำนวน 12,144 คน พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับการใช้ยาอย่างอื่นเพิ่มขึ้นตามอายุ

ศาสนา

ศาสนา คือ คำสั่งสอน อันว่าด้วยศีลธรรม และอุดมคติสูงสุดในชีวิตของบุคคล รวมทั้งแนวความเชื่อถือและแนวการปฏิบัติต่าง ๆ กันตามคติของแต่ละศาสนา (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2535) จากการศึกษาของ สาวิตรี อัยฉางค์กรชัย และคณะ (2551) พบว่า ศาสนาพุทธมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าศาสนาอื่น ๆ 1.7 เท่า เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศของ Brown, Parks, Zimmerman, and Phillips (2001) ที่ทำการศึกษความสัมพันธ์ทางศาสนาและเชื้อชาติของวัยรุ่นเกรด 9 ผิวดำและผิวขาวในรัฐโอไฮโอและเคนตักกี ที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ศาสนาเป็นปัจจัยทำนายที่สำคัญกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งวัยรุ่นผิวดำและผิวขาว

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลการศึกษาเป็นเกณฑ์การประเมินความรู้ ความสามารถ และสติปัญญาของบุคคลซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของบุคคล (Flay & Petraitis, 1994) ดังเช่นการศึกษาของ อนงค์ คิชู้สังข์ (2550) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนดีมีอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี และจากการศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนอาชีวศึกษาชาย ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีโอกาสดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภรณ์ เทพหนู (2540) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญศึกษา ในจังหวัดพัทลุง พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำและปานกลางมีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 9.85, 2.30 เท่าของนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศของ Makini et al. (2001) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันที่มีความสัมพันธ์กับการใช้แอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในชาวพื้นเมืองฮาวาย พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนที่สูง

ทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ทัศนคติหรือค่านิยมเป็นการประเมินความเชื่อหรือความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าดีหรือไม่ดี เป็นอันตรายหรือเป็นประโยชน์ ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น (Ajzen & Fishbein, 1998) ทัศนคติจึงเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดพฤติกรรมการดื่ม ดังเช่นการศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) และ การศึกษาของ อนงค์ คิชู้สังข์ (2550) พบว่า ทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภรณ์ เทพหนู (2540) พบว่า นักเรียนที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 55.32 เท่าของนักเรียนที่มีทัศนคติเชิงลบ และจากการศึกษาในต่างประเทศของ Marcoux and Shope (1997) ซึ่งทำการศึกษากการดื่มและไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในมิชิแกนพบว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ค่าใช้จ่ายที่เยาวชนได้รับ

ค่าใช้จ่ายที่เยาวชนได้รับหมายถึง เงินที่ได้รับในแต่ละเดือนเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่าย วัยรุ่นที่ผู้ปกครองให้เงินไว้สำหรับใช้จ่ายมากทำให้มีโอกาสนำไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มากกว่า

วัยรุ่นที่ผู้ปกครองให้เงินไว้สำหรับใช้จ่ายน้อย ดังเช่นการศึกษาของ จินตนา วงศ์วาน (2548) พบว่า ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักเรียนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการใช้จ่ายไม่เพียงพอสองเท่าเป็น 1.893 เท่าของนักเรียนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ปราณี ทองคำ, อติญาณ์ ศรีเกษตริน และรัตติยา เพชรน้อย (2549) พบว่า ค่าใช้จ่ายที่วัยรุ่นได้รับแต่ละเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือสถานภาพทางการเงินของครอบครัวที่แตกต่างกัน ทำให้เยาวชนมีเงินสำหรับใช้จ่ายแตกต่างกัน จากการศึกษาที่ผ่านมาของ ประภาเพ็ญ สุวรรณและคณะ (2541) พบว่า รายได้ของบิดามารดามีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาต่างประเทศของ Duncan, Duncan, and Strycker (2006) ที่ทำการศึกษากการดื่มและไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กอายุ 9 ถึง 16 ปี พบว่า สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การได้มาซึ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สะดวกและราคาไม่แพงก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการดื่มของวัยรุ่น จากผลการศึกษาของ บุญเลี้ยง ทูมทอง, วรากรณ์ กุประดิษฐ์, รุ่งเรือง ลิ้มไพบูลย์ และนฤมล เอกวิทย์ (2549) พบว่า สาเหตุที่สำคัญที่สุดของการดื่มสุราในนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือหาซื้อง่าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อนงค์ ดิษฐ์สังข์ (2550) ที่ทำการศึกษานักเรียนมัธยมต้นพบว่า การเข้าถึงแหล่งซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับการศึกษาของ เพ็ญพักตร์ มุ่งคุณคำขาว (2552) ที่ทำการศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การเข้าถึงแหล่งซื้อขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และการศึกษาในต่างประเทศของ Bronstrom, Sjostrom, and Andreasson (2007) ที่ทำการศึกษาวัยรุ่นในสวีเดนพบว่า การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ง่ายมีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

ต้นทุนชีวิต

จากการศึกษาของ Oman et al. (2004) ที่ทำการศึกษผลของต้นทุนชีวิต 9 ประการในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นพบว่าวัยรุ่นที่มีต้นทุนชีวิตได้แก่ แบบอย่างจากเพื่อน การสื่อสารในครอบครัว ความมุ่งหวังในอนาคต และการปฏิบัติเพื่อสุขภาพที่ดี (การออกกำลังกายและอาหาร) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการใช้เวลาว่างเกี่ยวกับศาสนา และทางเลือก

ในการรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นโดยการเน้นปัจจัยป้องกันที่มีศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการไม่ใช้แอลกอฮอล์และยาเสพติดจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการศึกษาของ สุริยเดว ทรีปาตี, อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง, พรพรรณ งามสง่า และ สิริวิมล ศาลาจันทร์ (2552) ที่ทำการศึกษาต้นทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนทั่วไปในสถานศึกษากับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในหน่วยงานรองรับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีต้นทุนชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างทั่วไป (โรงเรียน) มีคะแนนการเลือกตอบรายชื่อของต้นทุนชีวิตมากกว่า 80% จำนวน 33 ข้อ จาก 45 ข้อ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเสี่ยง (สถานพินิจ) มีคะแนนการเลือกตอบรายชื่อของต้นทุนชีวิตมากกว่า 80% จำนวน 18 ข้อ จาก 45 ข้อ ซึ่งมีจำนวนข้อที่ผ่านเกณฑ์น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างทั่วไปอยู่เกือบ 2 เท่า

จากการศึกษาของ Murphey, Lamonda, Cameyand, and Duncan (2004) เรื่องความสัมพันธ์ของต้นทุนชีวิตวัยรุ่นกับการส่งเสริมสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงฉบับย่อ (Relationship of a Brief Measure of Youth Assets to Health-Promoting and Risk Behaviors) พบว่า ตัวชี้วัดที่สำคัญในการสร้างเสริมต้นทุนชีวิตของวัยรุ่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของวัยรุ่น ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมี 7 ประการ ได้แก่ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) (2) ได้รับการติดตามเรื่องการเรียนทั้งคำแนะนำ สื่อการเรียน คำสั่งสอนหรือติว และการติดตามประเมินจากผู้ปกครอง (Parental Connectedness) (3) วัยรุ่นมีกิจกรรมสันทนาการนอกหลักสูตร ≥ 3 ชม. ต่อสัปดาห์ วัยรุ่นมีการเล่นกีฬา ออกกำลังกาย ≥ 3 ชม. ต่อสัปดาห์ (Youth Program Participation: Non School Program) (4) การบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน ≥ 1 ชม. ต่อสัปดาห์ (Volunteer in the Community) (5) ผู้ใหญ่ในชุมชนเห็นคุณค่าให้ความสำคัญและการได้รับมอบหมายกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Empowerment: Value by Community) (6) สร้างทักษะในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียจากการตัดสินใจนั้น (Planning Decision Making) (7) สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รวมถึงให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่อง (Positive Family Communication) ซึ่งต้นทุนชีวิตทั้ง 7 ประการนี้เป็นการติดตามพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างง่ายไม่ซับซ้อน ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนชีวิตของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีต้นทุนชีวิตมากจะมีพฤติกรรมที่ดีมากขึ้นและจะมีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง และจากการศึกษาของ ปิ่นทิพย์ ชะเอม (2544) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงกับทุนทางสังคมของวัยรุ่น ในเมืองเชียงใหม่ พบว่า ทุนทางสังคมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.99$) โดยพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มีความสัมพันธ์ทางลบกับขอบเขตและความคาดหวัง การยึดมั่นในการเรียน ($r = -.207$, $r = -.286$, $r = -.224$ ตามลำดับ) และมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ ($r = .310$) และทักษะทางสังคม ($r = .114$)

พลังตัวตน

พลังตัวตน เป็นการรวมพลังคุณค่าในตนเอง พลังสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเอง และพลังการสร้างทักษะชีวิตซึ่งได้แก่ การอยู่ในสังคมอย่างสันติสุข การช่วยเหลือผู้อื่น การมีจุดยืนที่ชัดเจน รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเอง ที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง (สุริยเดว ทรีปาตี, ม.ป.ป. ค) อาทิเช่น จากการศึกษาต้นทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนทั่วไปในสถานศึกษากับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในสถานพินิจ ฯ แรกพบพบว่า เยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม ตอบและมีเปอร์เซ็นต์แตกต่างกันมากที่สุด คือ “ฉันยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี” และ “ฉันกล้าปฏิเสธเพื่อนในพฤติกรรมเสี่ยง” คือ ร้อยละ 45.74 และ 47.03 ตามลำดับ (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2552) และจากการสำรวจวัยรุ่น (อายุเฉลี่ย 15.4 ปี) ในระยะเวลา 30 วันก่อนไม่ใช้แอลกอฮอล์ ร้อยละ 79 และไม่ใช้ยาเสพติด ร้อยละ 89 (Stein, 2004) ซึ่งต้นทุนชีวิตของเยาวชนเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในอนาคตและความรับผิดชอบในการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการไม่ใช้แอลกอฮอล์และการไม่ใช้ยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของพลังตัวตนกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น เช่น จากการศึกษาของ Sneed, Morisky, Rotheram-Borus, Ebin, and Malotte (2001) พบว่า วัยรุ่นหรือเยาวชนที่มีความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงกว่าเยาวชนที่มีความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง และจากการศึกษาของ บุญเสริม หุตะแพทย์ และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่อิทธิพลต่อการบริโภคสุราของเยาวชนไทย พบว่า ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองและความมีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการบริโภคสุราของเยาวชนไทย

พลังสร้างปัญญา

พลังสร้างปัญญา เป็นพลังความมุ่งมั่นในการเพิ่มพลังปัญญา ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น (สุริยเดว ทรีปาตี, ม.ป.ป. ค) อาทิเช่น จากการศึกษาต้นทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนทั่วไปในสถานศึกษากับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในสถานพินิจ ฯ แรกพบพบว่า พลังทางปัญญาของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่ำกว่าเยาวชนทั่วไปทุกข้อ โดยข้อที่มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างกันมากที่สุด คือ “ฉันอยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีผลต่อพลังสร้างปัญญาของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอย่างมาก (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2552) และ

จากการศึกษาของ Reininger et al. (2005) พบว่า ต้นทุนชีวิตในเรื่องการสนับสนุนจากโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับปานกลางกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.26$) และสามารถทำนายพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นได้ ดังนั้นการรับรู้ถึงการสนับสนุนของโรงเรียนสามารถ ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงได้ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของพลัง สร้างปัญญากับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ดังเช่น การศึกษาของ อนงค์ ดิษฐ์สังข์ (2550) ที่ทำการศึกษาลำดับที่มียุทธวิธีต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี พบว่า นักเรียนที่มี ผลการเรียนดีมีอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี เช่นเดียวกับ การศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) ที่ทำการศึกษาลำดับที่มียุทธวิธีต่อการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในนักเรียนอาชีวศึกษาชาย ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนต่ำมีโอกาสดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และ จากการศึกษาลำดับที่มียุทธวิธีต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญศึกษา ในจังหวัดพัทลุง พบว่า นักเรียนที่มี ผลการเรียนต่ำและปานกลางมีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 9.85, 2.30 เท่าของ นักเรียนที่มีผลการเรียนสูง และจากการศึกษาในประเทศของ Makini et al. (2001) ที่ ทำการศึกษาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันที่มีความสัมพันธ์กับการใช้แอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ในชาวพื้นเมืองฮาวาย พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนที่สูง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของพลัง สร้างปัญญากับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ดังเช่น การศึกษาของสายใจ ชื่นคำ (2542) พบว่า นักเรียนที่มีความผูกพันต่อครูและโรงเรียนสูงจะมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์น้อยกว่านักเรียนที่มีความผูกพันต่อครูและโรงเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ในต่างประเทศของ Zufferey et al. (2007) ที่ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นในการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของวัยรุ่น อายุ 16–20 ปี ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พบว่า ความถี่ของการหนีเรียน ความสัมพันธ์กับโรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ จากการศึกษาลำดับที่มียุทธวิธีต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Zimmerman and Schmeelk-Cone (2003) ที่พบว่า นักเรียนอายุประมาณ 12-17 ปี ที่มีแรงจูงใจในการมาเรียนน้อย มีแนวโน้มที่จะ เริ่มต้นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจในการมาโรงเรียนมาก

พลังครอบครัว

พลังครอบครัว เป็นพลังความรัก ความเอาใจใส่ วินัยและการมีชีวิตที่เป็นแบบอย่าง มีการติดตามและช่วยเหลือที่เหมาะสมเชิงบวก มีปัญหาในบ้าน มีความอบอุ่นและปลอดภัย (สุริยเดว ทรีปาตี, ม.ป.ป. ค) อาทิเช่น จากการศึกษาต้นทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนทั่วไป ในสถานศึกษากับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในสถานพินิจ ฯ แรกเริ่มในหมวดพลังครอบครัวพบว่า เยาวชนทั่วไปและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงคาดหวังและต้องการให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่สามารถ เป็นที่ปรึกษา (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2552) และจากการศึกษาของ Oman et al. (2007) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิตและการใช้สุรายาสูบ และการใช้ยาของเยาวชน ที่แตกต่างกันตามโครงสร้างครอบครัวพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิตและพฤติกรรมเสี่ยง มีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับโครงสร้างของครอบครัว และจากการศึกษาของ Beebe et al. (2008) ต้นทุน ในการสื่อสารของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการไม่ใช้สารเสพติด (OR=3.1, 95% CI 1.02-9.4) โครงสร้างครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการไม่ใช้สารเสพติดและพฤติกรรมสุขภาพในเรื่อง การออกกำลังกายและการบริโภค กล่าวคือ วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพฤติกรรมสุขภาพเรื่อง การออกกำลังกายและการบริโภคมีโอกาสไม่สูบบุหรี่ 4.4 เท่าของครอบครัววัยรุ่นที่อาศัย ในครอบครัวเดี่ยว จึงสรุปได้ว่า เยาวชนและครอบครัวที่เข้มแข็งจะช่วยลดปัญหาสังคมลงได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และต้นทุนชีวิตของเยาวชนเกี่ยวกับ การสื่อสารในครอบครัวที่ดี การออกกำลังกายและพฤติกรรมโภชนาการที่ดีร่วมกับการ ไม่มีแบบอย่างจากพ่อแม่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการไม่ใช้แอลกอฮอล์และการไม่ใช้ยาเสพติด (Stein, 2004) นอกจากนี้ยัง มีการศึกษาอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของพลังครอบครัวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ได้แก่ การศึกษาของ จิราภรณ์ เทพหนู (2540), กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) และสายใจ ชื่นคำ (2542) พบว่า การมีพ่อแม่ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศของ Kuendig and Kuntsche (2006) ที่ทำการศึกษาวัยรุ่น เกรดที่ 8 และ 9 ในสวิตเซอร์แลนด์ จำนวน 3,448 คนพบว่า วัยรุ่นที่บิดามารดาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่งผลให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าวัยรุ่นที่ บิดามารดาไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และจากการศึกษาของ จิราภรณ์ เทพหนู (2540) พบว่า การสนับสนุนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางบวก โดยพบว่า นักเรียนที่ ได้รับการสนับสนุนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากพ่อแม่สูง (ควบคุมต่ำ) และปานกลาง มีโอกาส เสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 15.35 , 1.78 เท่าของนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากพ่อแม่ต่ำ (ควบคุมสูง) ตามลำดับ เช่นเดียวกับการศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) และอนงค์ ดิษฐสังข์ (2550) พบว่า การสนับสนุนและการควบคุมการดื่ม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการศึกษาในต่างประเทศของ Makini et al. (2001) และการศึกษาของ Branstrom et al. (2007) พบว่า การสนับสนุนของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และจากการศึกษาของ ประกิจ โพธิอาสน์ (2541) พบว่า ความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ (2541) พบว่าครอบครัวที่ความสัมพันธ์ไม่ดี สมาชิกมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Branstrom et al. (2007) พบว่า ครอบครัวที่มีความสนใจและมีความอบอุ่นมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นและการศึกษาของ Kuendig and Kuntsche (2006) พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

พลังเพื่อนและกิจกรรม

พลังเพื่อนและกิจกรรม เป็นพลังการทำกิจกรรมในกลุ่มเพื่อน ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน เกิดวินัยในหมู่เพื่อน ได้แก่ กิจกรรมออกกำลังกาย การเล่นเกม สันทนาการ นอกหลักสูตร (สุริยเดว ทรีปาตี, 2553 ค) อาทิเช่น จากการศึกษาของ Reininger et al. (2005) ได้ศึกษาการทำนายพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นโดยใช้กรอบแนวคิดทางนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมและต้นทุนชีวิต โดยทำการศึกษาวัยรุ่นอายุ 14-18 ปี ชาวอเมริกันผิวขาวและผิวดำ เพื่อหาความสัมพันธ์ของคะแนนของกลุ่มเสี่ยงและต้นทุนชีวิตในวัยรุ่นพบว่าต้นทุนในเรื่องคุณค่าของเพื่อนในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-.58$) ดังนั้นต้นทุนในเรื่องคุณค่าของกลุ่มเพื่อนสามารถป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นได้ ต้นทุนชีวิตของเยาวชนเกี่ยวกับการมีแบบอย่างจากเพื่อนที่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการไม่ใช้แอลกอฮอล์และการไม่ใช้ยาเสพติด (Stein, 2004) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของพลังเพื่อนและกิจกรรมกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ดังเช่นการศึกษาของ อนงค์ ดิษฐสังข์ (2550) พบว่า ประสบการณ์การมีเพื่อนสนิทดื่มแอลกอฮอล์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการศึกษาของ สายใจ ชื่นคำ (2542) อนันตศักดิ์ ดาวโคกสูง (2550) และการศึกษาของ ประกิจ โพธิอาสน์ (2541) การศึกษาของ ปราณี ทองคำ และคณะ (2548) พบว่า อิทธิพลของเพื่อนสนิทที่คบหาสมาคมด้วยความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับผลการศึกษาในต่างประเทศของ Bot, Engeels, Knibbe, and Meeus (2005) ที่ทำการศึกษากิจกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นอายุ 12-14 ปี ในประเทศเนเธอร์แลนด์และการศึกษาของ Nash, McQueen, and Bray (2004) ที่ทำการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในประเทศ

สหรัฐอเมริกา การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นมักเกิดขึ้นจากการถูกกระตุ้น ทำหาย หรือ เชิญชวนให้ดื่ม ซึ่งส่วนใหญ่มักจะยอมรับการทำหายหรือเชิญชวนนั้น เนื่องจากธรรมชาติของวัยรุ่น ที่ต้องการการยอมรับในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน (Berndt, 1996 อ้างถึงใน พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2552) จากการศึกษาของ พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์ (2552) พบว่า การถูกชักชวนให้ดื่มมีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ วัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) พบว่า มีการดื่มเป็นกลุ่ม ดื่มตามคำชักชวนของเพื่อน และการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนสามารถทำนาย การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ร้อยละ 34 และมีการศึกษาจำนวนมากที่สนับสนุนข้อสรุปดังกล่าว เช่นการศึกษาของ นิพนธ์ พัวพงศกร (2548), จินตนา วงศ์วาน (2548), ประพร แซ่ห่าน (2550) และ วิไลรัตน์ ปริดาอุทหนา (2550) ที่พบว่า สาเหตุที่สำคัญของการดื่มครั้งแรกคือ ถูกเพื่อนชวน และ การคล้อยตามกลุ่มเพื่อน เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศของ Duncan et al. (2006) ได้ศึกษา การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กอายุ 9-16 ปี พบว่า การกระตุ้นจากกลุ่มเพื่อน ให้ดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์เป็นปัจจัยที่ทำให้มีการดื่มในเด็กอายุ 9 -16 ปี เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พลังชุมชน

พลังชุมชน เป็นพลังของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความเข้าใจ เป็นมิตรไมตรีมีวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดี มีปึกษาจก มีจิตอาสา มีความอบอุ่นความปลอดภัยภายใน ชุมชน และมีกิจกรรมร่วมกัน (สุริยเดว ทรีปาตี, 255 ค) จากการศึกษาต้นทุนชีวิตเปรียบเทียบ ระหว่างเยาวชนทั่วไปในสถานศึกษากับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในสถานพินิจ ฯ แรกพบพบว่า ต้นทุน ชีวิตที่อ่อนแออยู่ในหมวดของพลังชุมชน โดยชุมชนและเยาวชนยังขาดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ในการมีบทบาทให้เยาวชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ เยาวชนยังขาดการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2552) และจากการศึกษา ของ Beebe et al. (2008) เรื่องการสร้างเสริมต้นทุนชีวิตต่อการไม่ใช้แอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดของวัยรุ่นอเมริกันอินเดียในเมือง โอากาฮามา พบว่า บทบาทของผู้ใหญ่ในสังคมที่เป็นแบบอย่าง ที่ดีมีความสัมพันธ์กับการไม่ใช้แอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญ (OR=4.4, 95% CI 1.5-13.3) ไม่ใช้บุหรี่ (OR=7.5, 95% CI 2.1-25.6) สารเสพติดอื่น ๆ (OR=5.0, 95% CI 1.5-16.8) การใช้เวลาว่างของวัยรุ่น เกี่ยวกับศาสนามีความสัมพันธ์กับการไม่ใช้แอลกอฮอล์ (OR=2.8, 95% CI 1.1-7.2) และ ต้นทุน ชีวิตของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมในกีฬา ศาสนาหรือกิจกรรมชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การไม่ใช้แอลกอฮอล์และการไม่ใช้ยาเสพติด (Stein, 2004)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า มีการใช้กรอบแนวคิดสิ่งแวดล้อมทาง สังคมและแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนชีวิต ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคลหรือ

ถึงแวดลอมทางสังคม ซึ่งพบว่าปัจจัยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในระยะแรกของวัยรุ่น กล่าวคือ ถ้าวัยรุ่นมีต้นทุนชีวิตที่ดีก็จะส่งผลให้เกิดปัจจัยป้องกันเพื่อ ลดความเสี่ยงจากการการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะแรกของวัยรุ่น ซึ่งการศึกษาต้นทุนชีวิต กับพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยยังมี ผู้ศึกษาในเรื่องต้นทุนชีวิตน้อย โดยเฉพาะยังไม่พบรายงานการศึกษาในเรื่องต้นทุนชีวิตที่มี ความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะแรกของนักเรียนชาย ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้ จึงศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะแรกของนักเรียนชายระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตในส่วนที่ขาดให้แก่วัยรุ่น ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะแรก และจะนำไปสู่การลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจาก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป